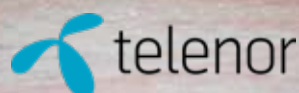

HUR VAR DET PÅ NÄTET IDAG?

BARNNS UPLEVELSER OM LIVET ~~ONLINE~~

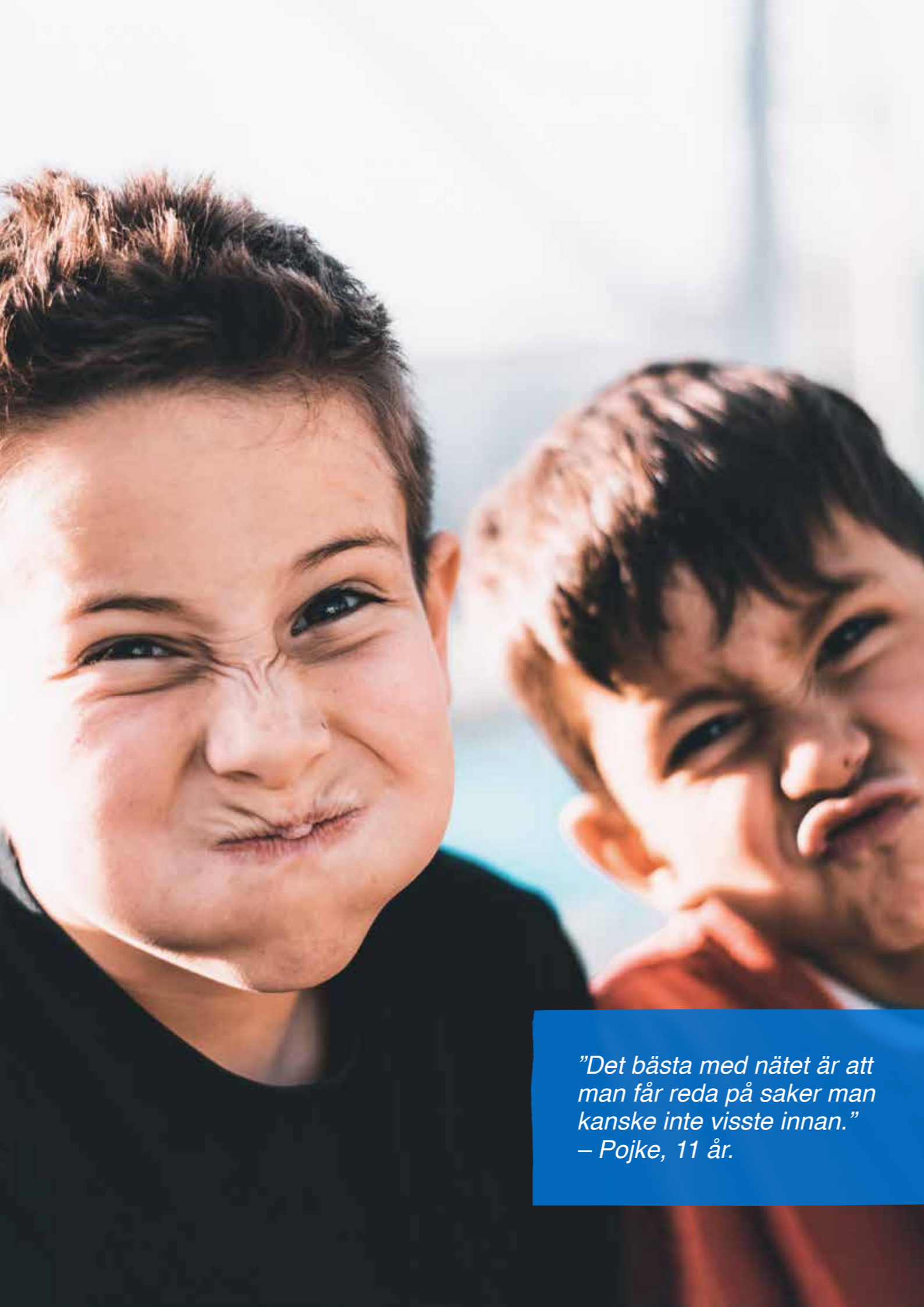

INNEHÅLL

- Förord 4
- Huvudresultat 6
- Barns digitala verklighet 8
- Barns uppfattning om nätet 10
- Barns utsatthet på nätet 14
- Nätet är inte lika för alla 18
- Barn är medvetna aktörer på nätet 24
- Slutsatser och rekommendationer 30
- Om rapporten 32

METOD

Undersökningen har genomförts av Verian (f.d Kantar Public) på uppdrag av Plan International Sverige och Telenor Sverige. Via webbenkät i Sifo-panelen har 1 028 intervjuer genomförts med barn i åldrarna 10–17 år. Barnen har deltagit efter godkännande av vårdnadshavare. Hälften av barnen har genomfört undersökningen helt själva utan hjälp av en förälder. Undersökningen genomfördes 26 oktober–6 november 2023.

*”Det bästa med nätet är att man får reda på saker man kanske inte visste innan.”
– Pojke, 11 år.*

FÖRORD

HUR MÅR BARN PÅ NÄTET OCH VAD BORDE VUXENVÄRLDEN KÄNNA TILL OCH TÄNKA PÅ?

Det ville vi på Plan International Sverige och Telenor Sverige tillsammans ta reda på. Som en del av vårt samarbete släpper vi nu den här rapporten där du får ta del av barns egna tankar om hur de upplever livet och tryggheten på nätet. Rapporten kan förhoppningsvis bidra till nya insikter om några av de digitala klyftor som barn idag upplever på nätet. Vi vill också att rapporten ska bidra med insikter som gör att vuxenvärlden kan arbeta mer proaktivt för att motverka ojämlikhet på nätet, och säkerställa att barn känner sig trygga.

Det är inget nytt att de flesta barn från 8 års ålder använder internet dagligen och i allt större utsträckning. Vår rapport visar att tre av fyra barn i åldern 10–17 år spenderar minst tre timmar på nätet per dag. Medan nätet ses som en självklar del av barns vardag undrar vi om vuxenvärlden på ett lika självklart sätt vet att barn har rätt till trygghet även på nätet och vuxnas roll i att uppnå det?

Det bedrivs både forskning och politiska diskussioner om barns skärmtid. Men ju äldre barn blir, desto mindre intressant blir frågan, just för att det som sker bakom skärmen är en så naturlig del av barns liv. Även om vuxna kan uppleva att den digitala närvaron gör barn mer passiva är inte lösningen att bara dra ur kontakten. För då stänger vi av tillgången till social interaktion, möjligheten att söka och dela information och till en stor mängd underhållning och rekreation.

Samtidigt finns det risker med nätet och här ser vi en tydlig koppling i rapporten att ju mer tid barn spenderar på nätet, desto högre risker utsätts de för. Många barn upplever att de får ta emot elaka kommentarer, sexuella meddelanden och flera barn har eller känner någon som blivit hotad. Till skillnad från vad man kanske tror uppger över hälften av alla barn som blivit kränkta att de blivit utsatta av en jämnårig person och att en majoritet av barnen inte tycker att det är någon skillnad mellan att bli utsatt på nätet och i den fysiska världen.

Både den här undersökningen och andra rapporter, från Plan International och Telenor Sverige om barns och ungas närvaro på nätet, visar att samtalet mellan vuxna och barn är viktigt men kan försvåras av bristen på tillit. Att inte ha full insyn i barns digitala liv skapar sannolikt oro hos många föräldrar. Delvis befogad eftersom vår undersökning visar att vart fjärde barn uppger att de gör saker på nätet som de vet att föräldrarna inte skulle tycka om. Samtidigt vill de att vuxna ska respektera deras privatliv och lita på att de förstår riskerna med att vara på nätet. Eventuellt är det därför en tredjedel av barnen inte berättat när de varit med om något kränkande på nätet. Men barn uppger även att det kan bero på skam och rädsla för att vuxna ska bli arga. Så när barn vill prata är det väldigt viktigt att vi vuxna finns där och lyssnar.

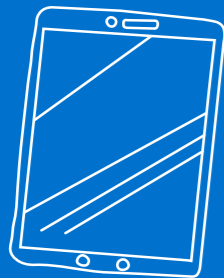
Genom att aktivt visa intresse för barns digitala liv och bjuda in till samtal om det som är både bra och dåligt på samma sätt som vi gör med livet utanför nätet, skapas de bästa förutsättningarna för att förverkliga barns rättigheter på nätet.

Nina Freye
Social hållbarhetsansvarig
Telenor Sverige

Mariann Eriksson
Generalsekreterare
Plan Internatioanl Sverige

HUVUDRESULTAT

STOR DEL AV BARNS TID SPENDERAS PÅ NÄTET

Majoriteten av barnen tillbringar minst tre timmar på nätet varje dag. Nästan var femte spenderar minst 6 timmar. Överlag känner sig barn trygga på de plattformar som de använder på nätet och har god kännedom om vad som är lagligt och inte. Men ju mer tid barn spenderar på nätet, desto högre är risken att de utsätts för kränkningar.

MÅNGA KÄNNER PRESS ATT VARA PÅ NÄTET

Över hälften av alla barn känner press att vara på nätet, för att inte missa vad kompisar gör. Denna press upplevs som extra påtaglig bland flickor och tonåringar. Var tredje flicka uppger också att hon vill tillbringa mindre tid på nätet.

MAJORITETEN HAR TYDLIGA REGLER OM NÄTET HEMIFRÅN

Mer än hälften av alla barn beskriver att de har tydliga regler hemifrån för hur de får använda internet och olika appar. Siffran är lägre för barn till ensamstående föräldrar och tonåringar. Vart fjärde barn gör saker på nätet som de vet att föräldrar inte skulle tycka om.

VARTANNAT BARN HAR NÅGON GÅNG FÅTT KRÄNKANDE KOMMENTARER

Nästan vartannat barn har fått kränkande kommentarer på nätet och över hälften av alla barn som blivit kränkta uppger att de blivit utsatta av en jämnårig person. Men en tredjedel av dem väljer att inte berätta vad de varit med om. Flickor berättar i större utsträckning än pojkar om något har hänt.

VAR FEMTE TJEJ HAR FÅTT SEXUELLA MEDDELANDEN

Det finns tydliga könsskillnader i vad man utsätts för på nätet. Det är vanligare att flickor blir utsatta för nakenbilder eller sexuella meddelanden från okända personer. Fler flickor än pojkar uppger även att de har mått dåligt på grund av kränkningar på nätet.

BARN VILL PRATA MER OM TRYGGHET PÅ NÄTET

En majoritet av barnen vill prata ännu mer om trygghet på nätet i skolan. Flickor tycker i högre grad att man borde prata mer om trygghet på nätet i skolan. Det är dock skillnader i hur skolan pratar med barn om trygghet på nätet, och flickor uppmanas mer till försiktighet än pojkar.

BARNES DIGITALA VERKLIGHET

Frihet och möjlighet, oro och utsatthet. När man lyssnar på barns egna röster om den digitala världen så framträder en bild av både stora möjligheter och komplexa utmaningar som måste adresseras och hanteras av vuxenvärlden i samråd med barnen själva.

Barns vardag och verklighet är idag i stor utsträckning digital. Mängden av sociala plattformar där barn och unga kan umgås med varandra, utbyta tankar och inhämta information är oändlig. Internet finns

nästan överallt och är tillgängligt nästan hela tiden. Den digitala miljön utvecklas konstant och är central inom de flesta områden i ett barns liv.

Barns rätt till digital teknologi är idag en grundläggande förutsättning för att kunna förverkliga de flesta andra rättigheter som barn är garanterade enligt barnkonventionen. Den digitala miljön är ovärderlig för att barn ska kunna göra sina röster hörda och vara delaktiga. Den är viktig

för barns rätt till liv och utveckling.

Samtidigt innebär den digitala miljön nya risker för utsatthet och övergrepp. Digitala klyftor skapar nya former av utanförskap. Hur ser barns digitala verklighet ut?

Vi har valt att strukturera rapporten efter barnkonventionens vägledande principer. Vissa slutsatser passar in under flera rubriker men grundtanken är att visa kopplingen till barnkonventionen.

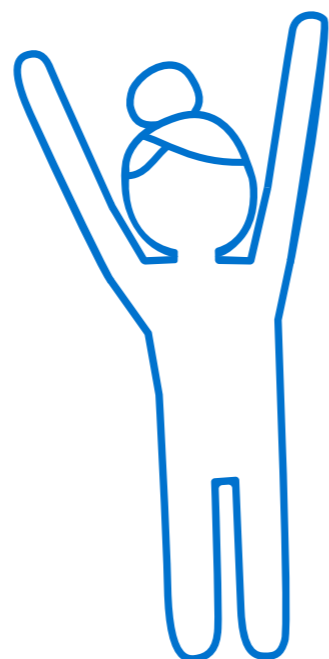
BARNKONVENTIONENS VÄGLEDANDE PRINCIPER

FN:s konvention om barns rättigheter – barnkonventionen fastslår de rättigheter som alla barn i hela världen har. Barnkonventionen består av 54 artiklar. Dessa artiklar beskriver både barns olika rättigheter och det ansvar världens stater har för att respektera, skydda och tillgodose barns rättigheter. Sedan 1 januari 2020 är barnkonventionen svensk lag.

Barn är egna individer med egna rättigheter som ska respekteras, skyddas och tillgodoses. Denna syn på barn ska genomsyra allt arbete med barns rättigheter enligt barnkonventionen. För att

säkerställa att det sker innehåller barnkonventionen fyra artiklar som både utgör rättigheter för det enskilda barnet och vägledande principer som ska guida oss i allt arbete med barns rättigheter. Dessa principer är att:

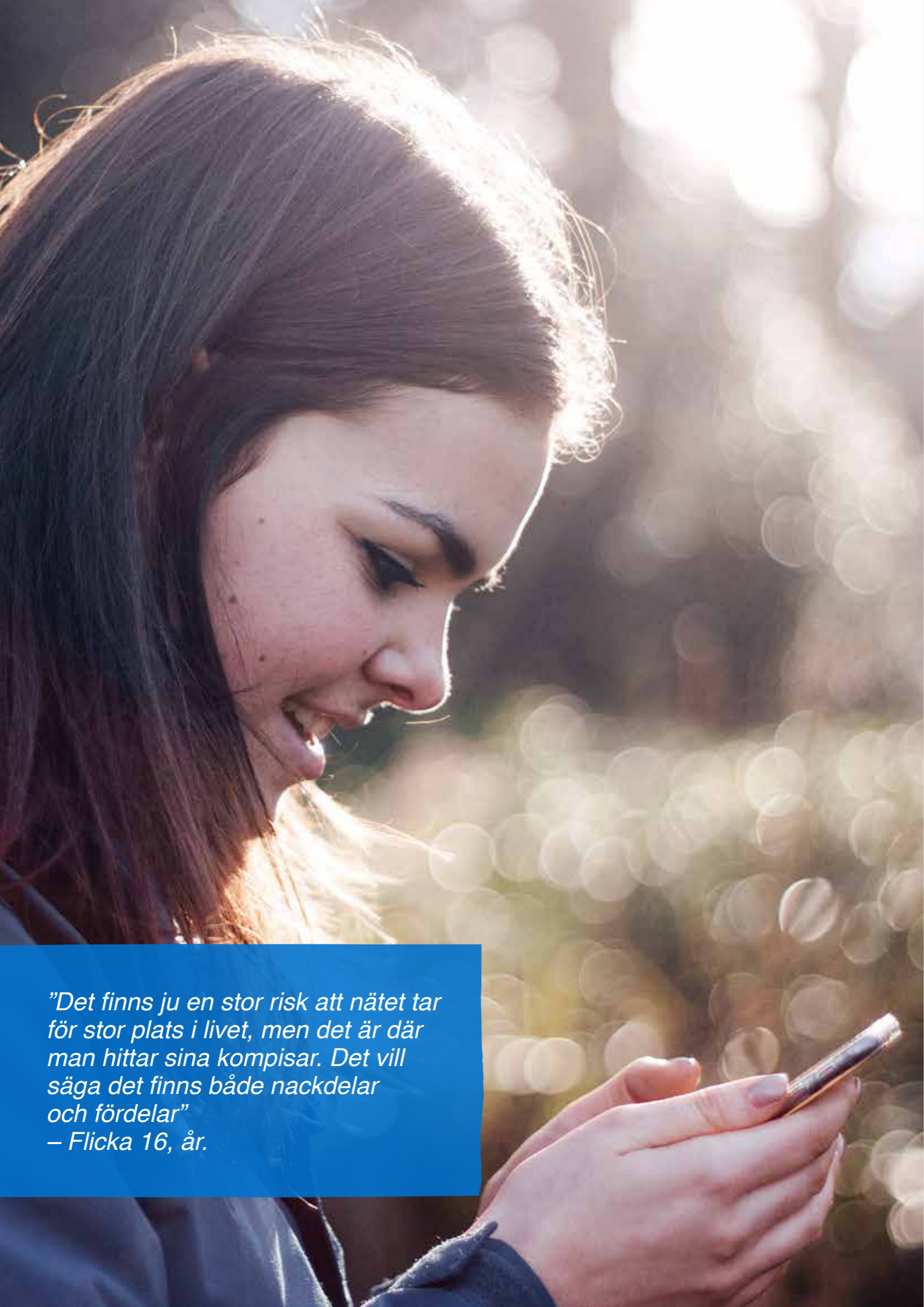
- inget barn ska diskrimineras (Artikel 2)
- barnets bästa ska beaktas i alla frågor som rör barn (Artikel 3)
- barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling (Artikel 6)
- barn har rätt att uttrycka sina åsikter och bli hörda (Artikel 12)

Barns rättigheter i den digitala miljön

Rättigheterna i barnkonventionen gäller i både den fysiska världen och i den digitala miljön. FN:s kommitté för barnets rättigheter övervakar hur olika länder efterlever barnkonventionen. De publicerar även regelbundet ”allmänna kommentarer” som ger vägledning till hur olika artiklar i barnkonventionen ska tolkas. I Barnrättskommitténs allmänna kommentar nummer 25 ges särskild vägledning om barnets rättigheter i den digitala miljön. I den slår de bland annat fast att digital teknik inte ska utgöra ett substitut för personlig interaktion mellan barn eller barn och vårdnadshavare. Det är viktigt att ta särskild hänsyn till hur digital teknik påverkar barn i tidig ålder och vårdnadshavare bör få stöd med rätt kunskaper för att kunna vägleda och skydda barn i deras användande av internet. Det behövs även effektiva rättsmedel när barns rättigheter kränks på nätet.

“Nätet skulle bli en bättre plats om folk bara skärper sig och slutar kommentera det dom känner för”
– Flicka 16 år.

”Det finns ju en stor risk att nätet tar för stor plats i livet, men det är där man hittar sina kompisar. Det vill säga det finns både nackdelar och fördelar”
– Flicka 16, år.

BARNETS BÄSTA SKA ALLTID BEAKTAS I ALLA FRÅGOR SOM RÖR BARN:

BARNNS UPPFATTNING OM NÄTET

Barnets bästa ska beaktas i alla åtgärder som rör barn i den digitala miljön. Vad som är barnets bästa måste avgöras i varje enskilt fall och vid bedömning behöver hänsyn tas till alla barnets rättigheter. Det inkluderar barnets rätt att söka, ta emot och sprida information på nätet men även rätten att skyddas från skada och att få göra sin röst hörd. Att ta del av barns egen uppfattning om vardagen på nätet är centralt för att kunna leva upp till principen om barnets bästa.

NÄTET ÄR EN SJÄLVKLAR DEL AV BARNNS VARDAG

När man lyssnar till barns egna röster är det tydligt att en stor del av deras vardag tillbringas på nätet och att de upplever denna tid som positiv. Majoriteten tillbringar minst tre timmar på nätet varje dag och var femte barn spenderar mer än sex timmar.

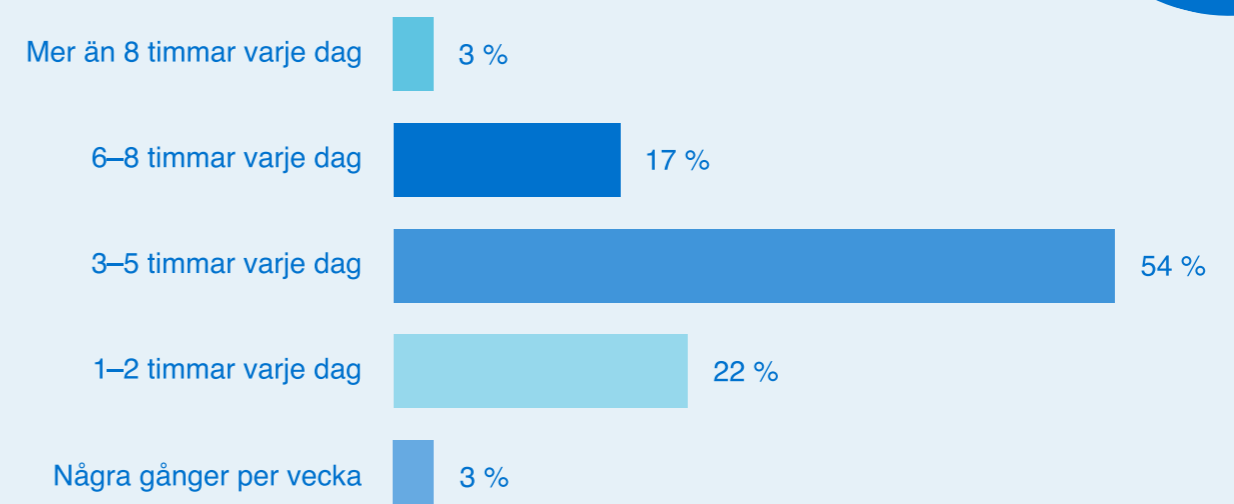
”Sociala medier tar upp mycket av min fritid. Det avbryter mig när jag till exempel pluggar. Men jag får mycket information och håller kontakt med mina kompisar.”
– Pojke, 13 år.

Barn är överlag nöjda med den tid de spenderar på nätet, och de flesta anser att det är en naturlig del av det digitala livet att man kan se på olika plattformar var kompisarna befinner sig. Samtidigt vill var tredje

flicka tillbringa mindre tid på nätet och fyra av fem flickor uttrycker oro för bildspridning utan samtycke. Barns oro handlar främst om nutid, endast var femte barn oroar sig för att det kan finnas bilder på internet som de kan ångra när de blir äldre.

**1 AV 5
SPENDERAR MER ÄN
6 TIMMAR PÅ NÄTET
VARJE DAG**

EN MAJORITET SPENDERAR MINST 3 TIMMAR PÅ NÄTET VARJE DAG

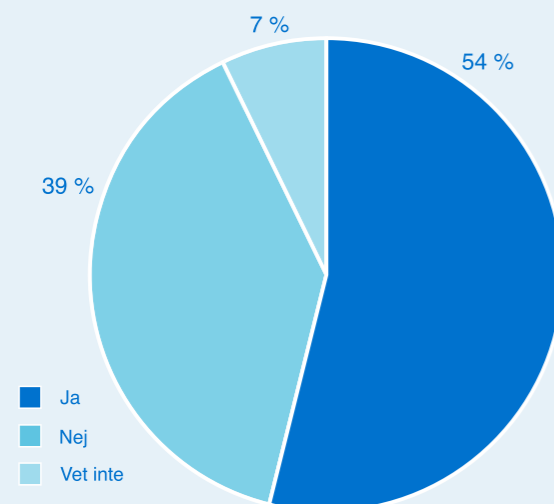

”Efter att ha varit länge på nätet känner jag mig sådär. Lite seg och hängig. Jag skäms också lite. Att mina föräldrar kanske blir sura för att jag har spelat för länge.”
– Flicka, 11 år.

FÖRÄLDRARS NÄRVARO I BARNNS DIGITALA LIV

Samtal om trygghet på nätet är för många en naturlig del av familjelivet och fyra av fem barn pratar om trygghet på nätet hemma. Över hälften av alla barn beskriver även att de har tydliga regler hemifrån för hur de får använda internet och olika appar och en stor majoritet barn upplever att deras föräldrar har koll på vad de gör på internet. Regler och föräldrars insyn minskar dock ju äldre barnen blir.

EN MAJORITET HAR TYDLIGA REGLER HEMIFRÅN

REGLER HEMIFRÅN MINSKAR MED ÅLDER

3 AV 4

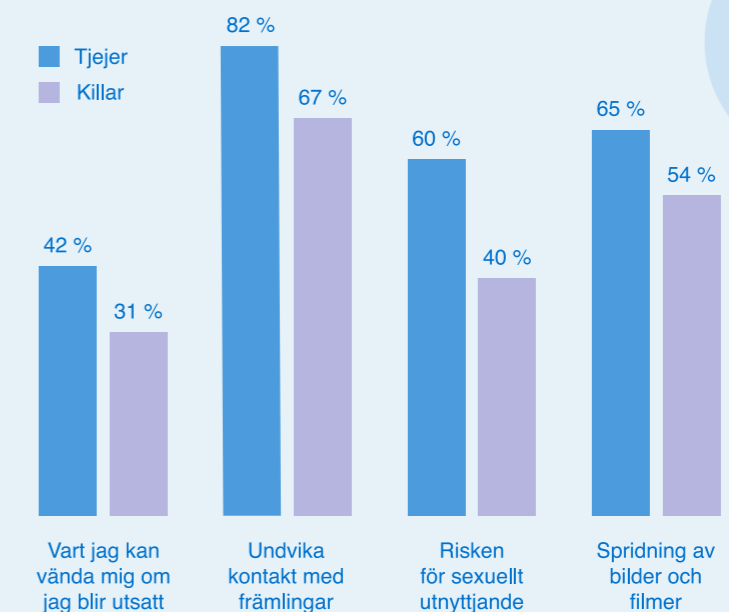
10–12-ÅRINGAR
HAR TYDLIGA
REGLER

3 AV 5

16–17-ÅRINGAR
HAR INGA
REGLER

De flesta samtal i hemmet om internet handlar enligt barn själva om risker, vad man bör undvika samt hur mycket tid man spenderar digitalt. Endast vart fjärde barn uppger att samtalen hemma även berör det positiva med nätet. Flickor beskriver i högre utsträckning än pojkar att samtalen framförallt handlar om risker med nätet och hur man ska undvika kontakt med främlingar.

FLICKOR UPPMANAS MER TILL FÖRSIKTIGHET

Vad har ni pratat om hemma som rör trygghet på nätet?

BARNETS RÄTT TILL LIV, ÖVERLEVNAD OCH UTVECKLING:

BARNNS UTSATTHET PÅ NÄTET

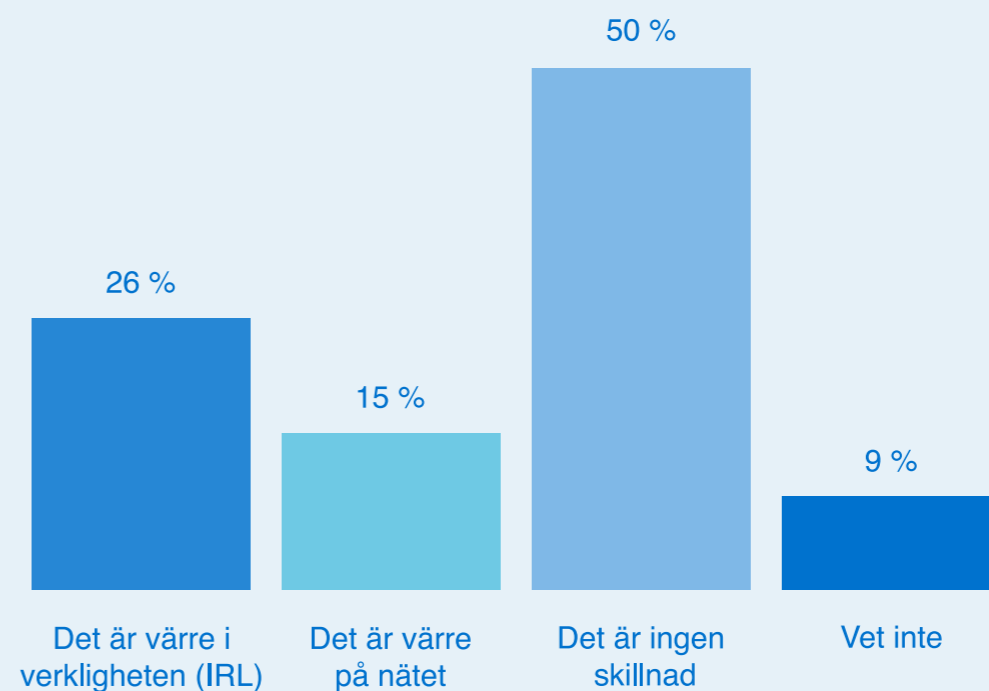
Den digitala miljön spelar en allt viktigare roll för barns utveckling och kan i krissituationer även vara avgörande för barns liv och överlevnad. Samtidigt utsätts barn för många nya risker på nätet. Trots att digital teknik inte får skada barn, möter barn skadligt innehåll på nätet, exempelvis våldsamt material, stereotypa könsnormer, oönskade kontakter som kan innebära kränkningar och övergrepp samt otillbörlig insamling av information som inskränker barns integritet.

För barn är livet i den digitala och den fysiska världen en och samma verklighet. Hälften av alla barn uppger att de inte anser att det är någon skillnad om man blir utsatt för något på nätet eller i den fysiska världen. Det går att konstatera att

yngre barn i större utsträckning tycker det som händer i den fysiska världen är värre än det som händer på nätet. Ju äldre barnen blir, desto allvarigare ser de på kränkningar som händer på nätet.

KRÄNKNINGAR PÅ NÄTET UPPLEVS VÄRRE JU ÄLDRE MAN BLIR

EN MAJORITET TYCKER ATT KRÄNKNINGAR ÄR LIKA ALLVARLIGA VART DE ÄN SKER

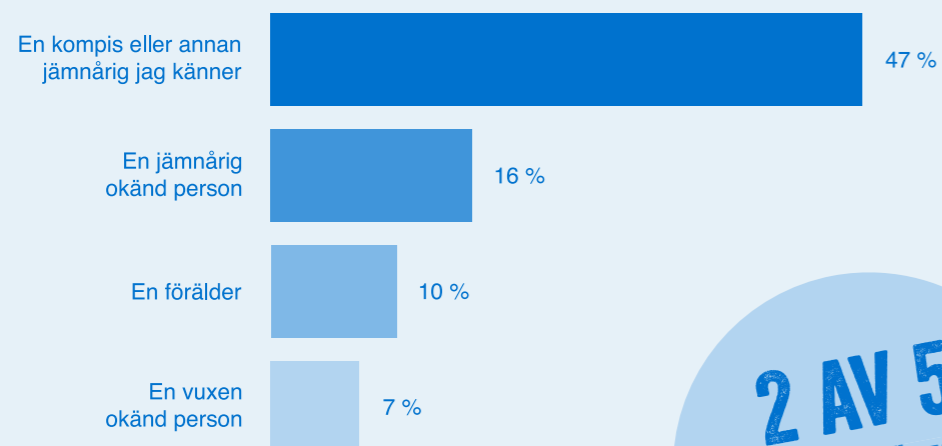

1 AV 3
10-12-ÅRINGAR
TYCKER DET ÄR
VÄRRE IRL

1 AV 5
16-17-ÅRINGAR
TYCKER DET ÄR
VÄRRE PÅ NÄTET

“Jag såg en video på snapchat där det var väldigt många kommentarer och mycket hat. Jag tyckte synd om personen som behövde läsa detta. Det var inte grovt hat, bara att de sa att personen typ var äcklig. Men inget hat är okej!”
– Flicka, 11 år

EN MAJORITET BLIR UTSATTA PÅ NÄTET AV EN JÄMNÅRIG

2 AV 5
KILLAR BERÄTTADE
INTE ATT DE KRÄNKTES
PÅ NÄTET

Nästan vartannat barn har fått kränkande kommentarer på nätet och över hälften av dessa uppger att de blivit utsatta av en jämnårig person. Var fjärde 16–17-åring uppger att den utsatts av en okänd person. Var tionde barn uppger att de kränkts av en förälder. Det finns goda skäl att undersöka vidare vad anledningen är.

Fler flickor än pojkar känner sig utsatta på nätet och mer än hälften av alla flickor som utsatts uppger att de har mått dåligt på grund av kränkningar på nätet. Kränkningarna på nätet får även direkta konsekvenser i barns liv, barn vittnar om att de får svårt att koncentrera sig i skolan, dåligt självförtroende, svårt att sova och svårt att lita på folk.

Barn uppger att de har god kunskap om vart de ska vända sig om de blir utsatta för något obehagligt på nätet, men en tredjedel av dem väljer att inte berätta vad de varit med om. Flickor berättar i större utsträckning än pojkar om något har hänt. Ju äldre man blir och ju mer tid man tillbringar på nätet desto större är risken att bli hotad eller få bilder spridda på nätet utan samtycke.

"Att man inte berättar kan bero på för dålig relation med föräldrarna. Det ska vara tryggt att berätta om något som hänt för sina föräldrar, det ska inte kännas obehagligt eller att man inte vågar berätta" – Pojke, 17 år.

FLICKOR MÅR SÄMRE AV KRÄNKNINGAR PÅ NÄTET

INGET BARN SKA DISKRIMINERAS:

NÄTET ÄR INTE LIKA FÖR ALLA

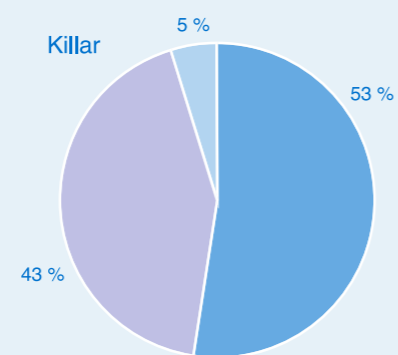
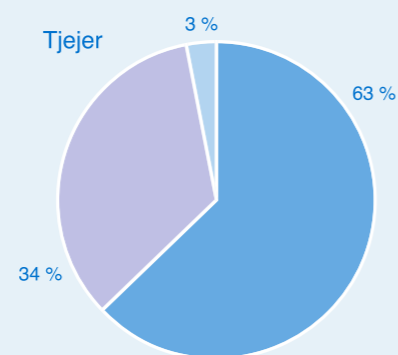
Alla barn har rätt att få tillgång till den digitala miljön på lika villkor och på ett sätt som är meningsfullt för dem. Barn kan diskrimineras genom att stängas ute från den digitala miljön. Barn kan också diskrimineras genom att teknik används för trakasserier och att sprida hat. Barn upplever nätet på olika sätt. Det krävs därför både insikt i hur barn upplever nätet och konkreta åtgärder för att minska den digitala klyftan och skapa en trygg tillvaro för barn på nätet.

Barn är individer och upplever nätet olika. När vi bryter ner svaren i vår undersökning framkommer en bild där äldre flickor, barn till ensamstående och barn med utländsk härkomst i större utsträckning än andra barn upplever olika former av brott.

FLICKOR TAR NÄTET PÅ STÖRRE ALLVAR

Även om över hälften av alla barn känner press att vara på nätet för att inte missa vad kompisar gör, upplevs pressen extra stor för framför allt flickor och tonåringar, där fler än sex av tio känner sig pressade. Det sociala livet på nätet är viktigt framför allt för tjejer. Fler än var tredje tjej uppger att hon blir ledsen om hon exkluderas från sociala sammanhang på nätet, exempelvis gruppchattar med vänner.

FLICKOR KÄNNER STÖRRE PRESS ATT VARA PÅ NÄTET

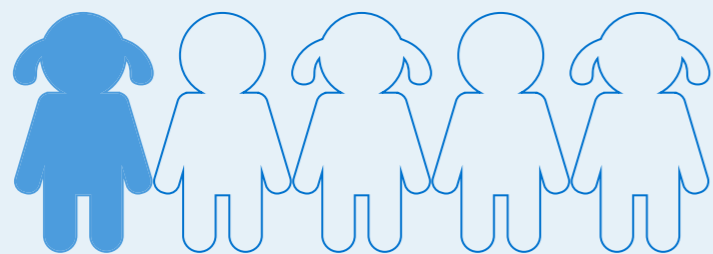
■ Håller helt eller delvis med
■ Håller helt eller delvis inte med
■ Vet inte

2 AV 3
16-17-ÅRINGAR
KÄNNER PRESS ATT
VARA PÅ NÄTET

”Jag har fått en del dickpics av äldre och man har väl fått någon kommentar någon gång. Man mådde ju dåligt vid det tillfället men jag har tur som har så många vänner och familj som supportar mig.” – Flicka, 16 år.

VART FEMTE BARN HAR, ELLER KÄNNER NÅGON SOM, TILLFRÅGATS ATT SKICKA NAKENBILDER

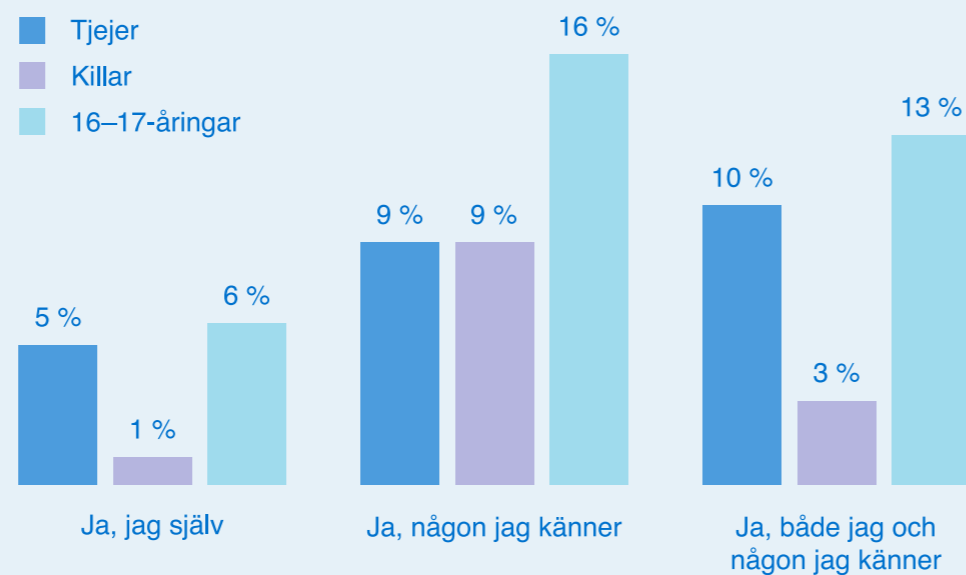

Flickor, framför allt äldre, löper större risk att utsättas för brott av sexuell karaktär på nätet. Resultaten i undersökningen visar att var tredje flicka har, eller känner någon som har, mottagit sexuella meddelanden. Flickor är även mer utsatta för att få nakenbilder skickade till sig av en okänd person. Nästan var fjärde flicka har själv eller känner någon som fått nakenbilder. Lika många har själva blivit tillfrågade att skicka nakenbilder fastän de inte velat. En mer detaljerad analys visar att det är tonårsflickor som är mest utsatta och att deras upplevelser driver upp svarstalen bland flickorna. Var femte 16–17-åring uppger att den blivit tillfrågad att skicka nakenbilder mot sin vilja. I åldersgruppen 10–12 är det bara tre procent.

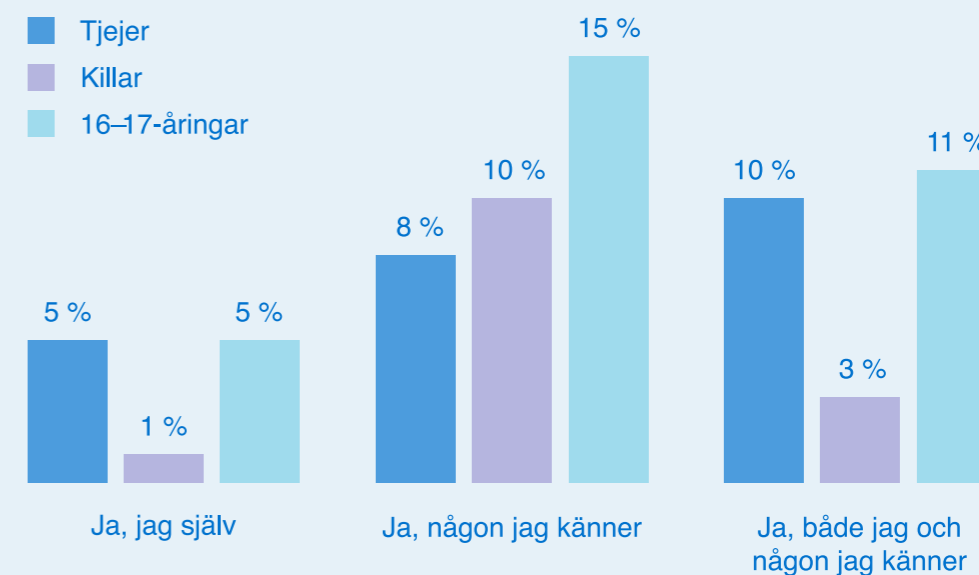

3 AV 10
16–17-ÅRINGAR
HAR FÅTT SEXUELLA
MEDDELANDEN AV EN
OKÄND PERSON

TONÅRSTJEJER KONTAKTAS OM ATT SKICKA NAKENBILDER MOT SIN VILJA

TONÅRSTJEJER FÅR OÖNSKADE NAKENBILDER AV OKÄNDA PERSONER

De svarande fick välja ett av de tre alternativen samt nej eller vet inte. För att få fram andelen tjejer som blivit tillfrågade att skicka nakenbilder, läggs man således ihop alternativen "ja, jag själv" och "ja, både jag och någon jag känner". Staplarna "Tjejer" och "Killar" representerar alla individer av respektive kön, oavsett ålder. Stapeln för åldersgruppen 16–17 år inkluderar både tjejer och killar.

BARN TILL ENSAMSTÅENDE FÖRÄLDRAR OCH BARN MED UTLÄNDSK HÄRKOMST ÄR MER UTSATTA

En annan grupp som sticker ut i undersökningen är barn till ensamstående föräldrar som tillbringar mer tid på nätet än genomsnittet. Här uppger vart femte barn att det tillbringas mer än sex timmar per dag på nätet. Samma grupp svarar också i större utsträckning att de saknar regler för sin tillvaro på nätet, där nästan hälften uppger att de inte har några tydliga regler hemifrån. Dessutom visar resultaten att ett av fem barn med ensamstående föräldrar har fått sexuella meddelanden, vart fjärde har, eller känner någon som har, blivit tillfrågad om att skicka nakenbilder och vart tredje

barn har, eller känner någon som, hotats. Ytterligare en grupp som utmärker sig i undersökningen är barn som själva är födda utanför Sverige eller har minst en förälder som är det. Här uppger två av fem barn att de har, eller känner någon som har, fått rasistiska kommentarer, vilket är fler jämfört med andra barn. Den gruppen uppger även i större utsträckning att kränkningar på nätet är värre än i den fysiska världen. Orsaken till detta framgår inte tydligt men det är möjligt att de nätkränkningar de utsätts för är allvarigare än vad andra barn vanligtvis utsätts för.

KNAPPT HÄLFTEN AV BARN TILL ENSAMSTÅENDE FÖRÄLDRAR HAR TYDLIGA REGLER FÖR NÄTET HEMMA

VART FEMTE BARN MED UTLÄNDSK HÄRKOMST TYCKER ATT KRÄNKNINGAR PÅ NÄTET ÄR VÄRRE ÄN I DEN FYSISKA VÄRLDEN

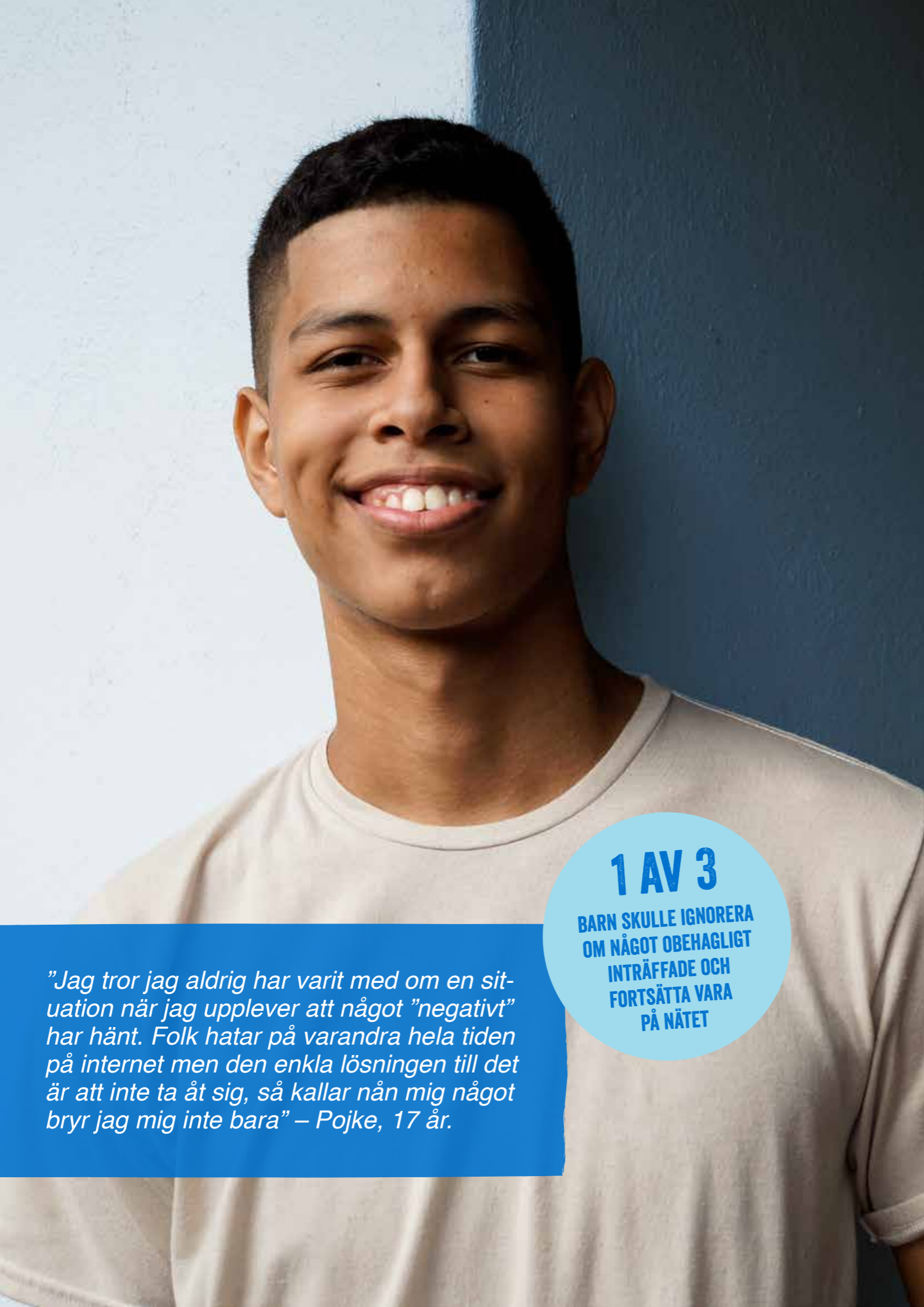
FLICKOR KRÄNKS PÅ NÄTET ÖVER HELA VÄRLDEN

I oktober 2020 släppte Plan International den globala rapporten "Free to be online" om hur flickor och unga kvinnor upplever trakasserier på nätet. Studien omfattade 14 000 flickor och unga kvinnor från 22 länder, vilket gör den till en av de största i sitt slag. Över hälften, 58 procent, av flickorna och kvinnorna i studien uppgav att de hade blivit utsatta för trakasserier på olika sociala medier-plattformar. Av dem hade nästan hälften hotats med fysiskt eller sexuellt våld. Nästan en av fem av de flickor som frekvent utsattes för trakasserier hade skrämts till att avstå från att uttrycka sina åsikter på nätet. Dessutom uppgav två av fem att deras självkänsla hade påverkats negativt, och lika många upplevde känslomässig stress. Bilden såg likadan ut oavsett var i världen flickorna bodde och visade tydligt att trakasserier på nätet fick stora konsekvenser för flickors liv utanför nätet.

Rapporten fick stor uppmärksamhet och ledde till en global reaktion från flickor världen över. I ett öppet brev till Facebook, Instagram, Twitter och TikTok krävde de att plattformarna skulle ta ansvar för de trakasserier som sker där. Över 60 000 underskrifter samlades in, varav 3 000 från Sverige. Trots att nästan fyra år har gått sedan publiceringen av rapporten återstår fortfarande mycket arbete innan internet blir en säker och trygg plats för barn och unga.

HÄLFTEN AV FLICKORNA GLOBALT HAR HOTATS MED FYSISKT OCH SEXUELLT VÅLD PÅ NÄTET

3 AV 5 FLICKOR GLOBALT HAR UTSATTS FÖR TRAKASSERIER PÅ NÄTET

BARNS RÄTT ATT UTTRYCKA SIN ÅSIKT OCH BLI HÖRDA:

BARN ÄR MEDVETNA AKTÖRER PÅ NÄTET

Digital teknik kan bidra till att göra barn mer delaktiga. Den digitala miljön erbjuder betydande möjligheter för barn att uttrycka sina idéer, tankar och åsikter. Den digitala miljön erbjuder också helt nya möjligheter att involvera barn, lyssna på deras åsikter och behov och ta hänsyn till dessa när beslut ska fattas och varor och tjänster utvecklas. Det är viktigt att barns deltagande på nätet inte leder till otillbörlig övervakning eller datainsamling som kränker deras rätt till privatliv.

Barn är medvetna och aktiva aktörer på nätet och den digitala miljön är en viktig arena för att göra sin röst hörd. Barn beskriver att de medvetet gör saker på nätet som de vet att deras föräldrar inte skulle uppskatta och de beskriver samtidigt att de har

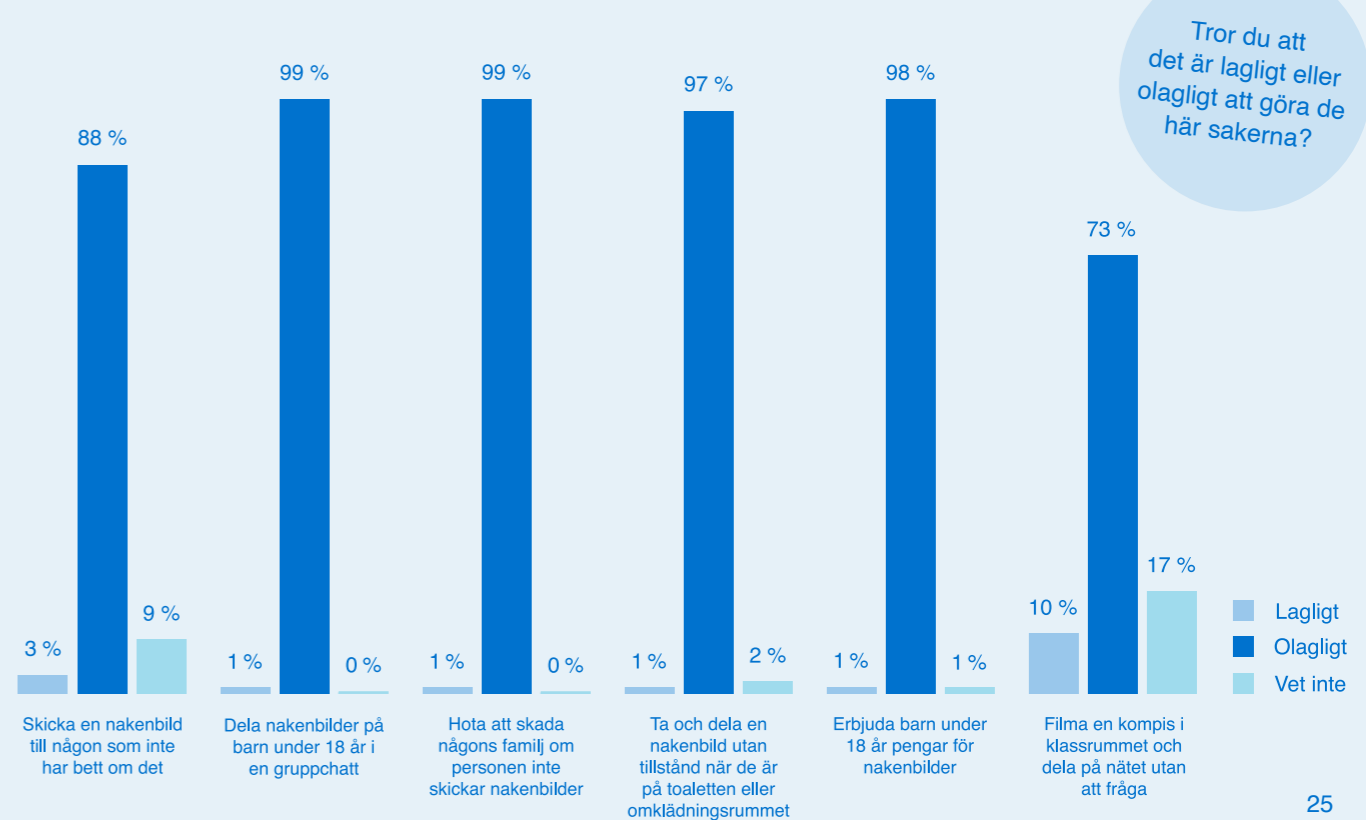
en hög kunskap om vad man får och inte får göra på nätet. Även om nätet innebär stora möjligheter för delaktighet så finns det även hinder. Barn beskriver hur de skapar egna strategier för att hantera händelser på nätet och

vart fjärde barn säger att det vågar ifrågasätta när det upplever ett oönskat beteende. Pojkar uppger i större utsträckning än flickor att deras strategi utgår från att ignorera obehagliga händelser på nätet.

1 AV 3
BARN SKULLE IGNORERA OM NÅGOT OBEHAGLIGT INTRÄFFADE OCH FORTSÄTTA VARA PÅ NÄTET

”Jag tror jag aldrig har varit med om en situation när jag upplever att något ”negativt” har hänt. Folk hatar på varandra hela tiden på internet men den enkla lösningen till det är att inte ta åt sig, så kallar nån mig något bryr jag mig inte bara” – Pojke, 17 år.

KUNSKAPSNIVÅN HOS BARN GÄLLANDE LAGBROTT PÅ NÄTET ÄR HÖG

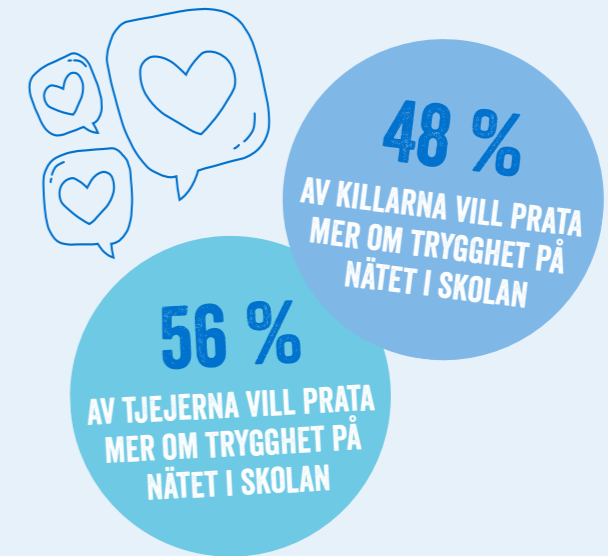

Tror du att det är lagligt eller olagligt att göra de här sakerna?

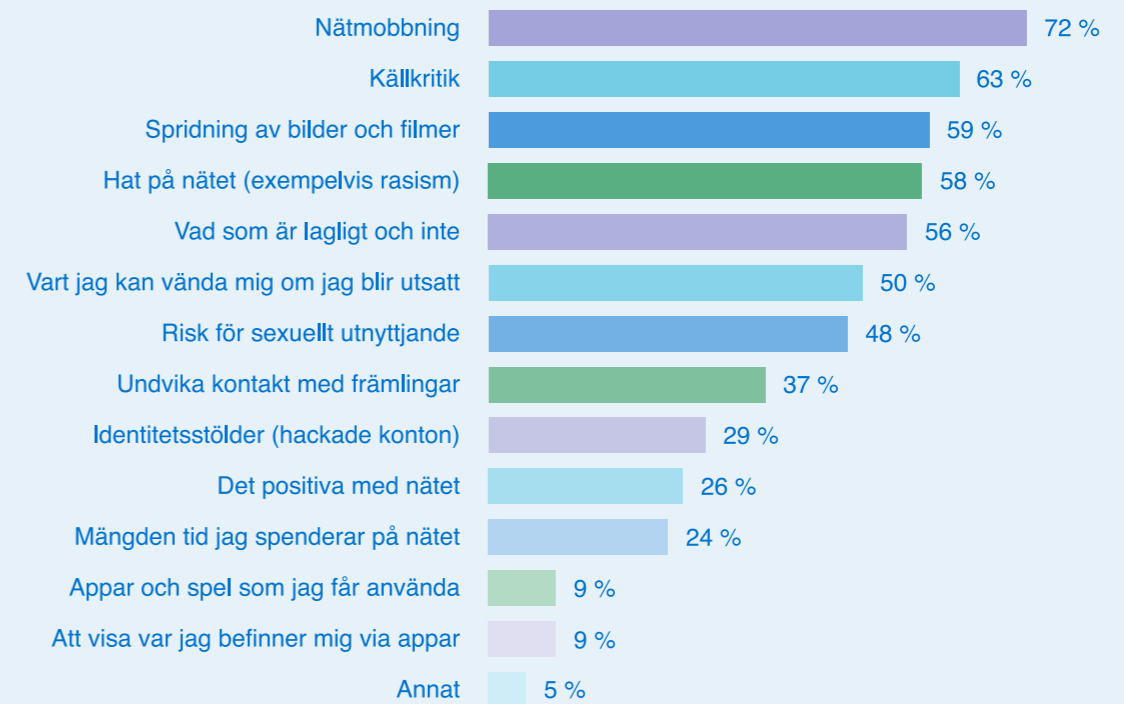

BARN VILL PRATA MER OM TRYGGHET PÅ NÄTET I SKOLAN

När man pratar om internet under lektionstid handlar det framför allt om nätmobbning och källkritik, enligt barnen. Relativt lite dialog handlar om det positiva med nätet. Barn uppger själva att de gärna vill prata mer om trygghet på nätet i skolan och det är fler flickor än pojkar som uttrycker önskemål om fler samtal om trygghet på nätet.

VILKA ÄMNER PRATAS DET OM I SKOLAN KOPPLAT TILL TRYGGHET PÅ NÄTET

Lärare vill prata mer om barns trygghet på nätet

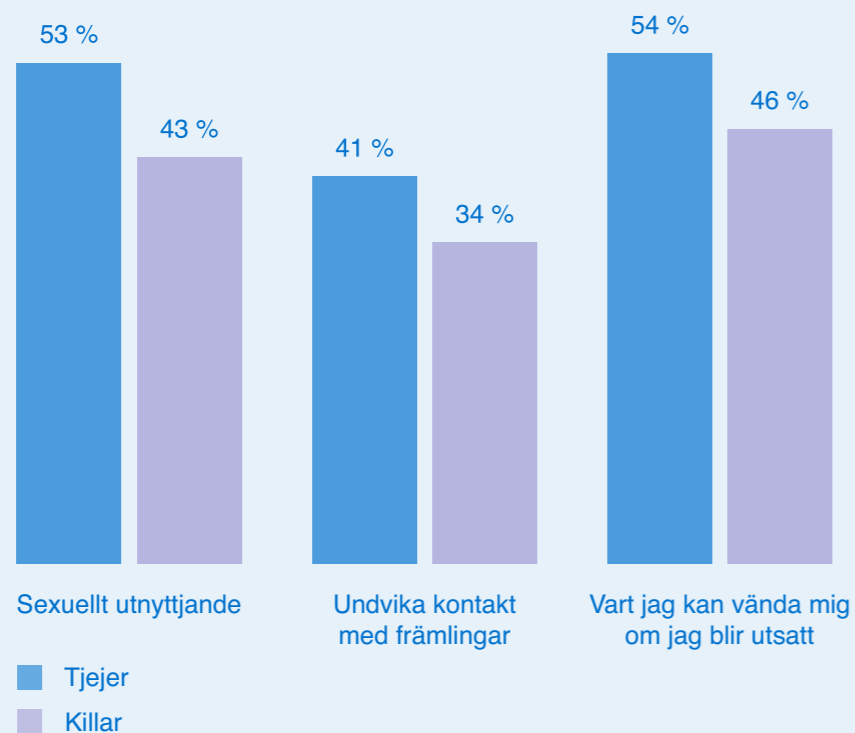
I maj 2023 genomförde undersökningsföretaget KKM en undersökning på uppdrag av Telenor Sverige där över 200 lärare från förskoleklass till gymnasiet runt om i Sverige deltog.

Av de tillfrågade lärarna ansåg 85 procent att skolans arbete för att öka barns och ungas trygghet på nätet är "mycket viktigt". Samtidigt svarade en majoritet av pedagogerna "nej" på frågan om de tycker att det pratas tillräckligt om ämnet i skolan. Den främsta anledningen som uppgavs var en kombination av tidsbrist och otillräcklig kunskap.

"I skolan pratade vi om att ifall det händer något obehagligt på nätet skulle vi berätta för någon vuxen"
– Flicka, 13 år.

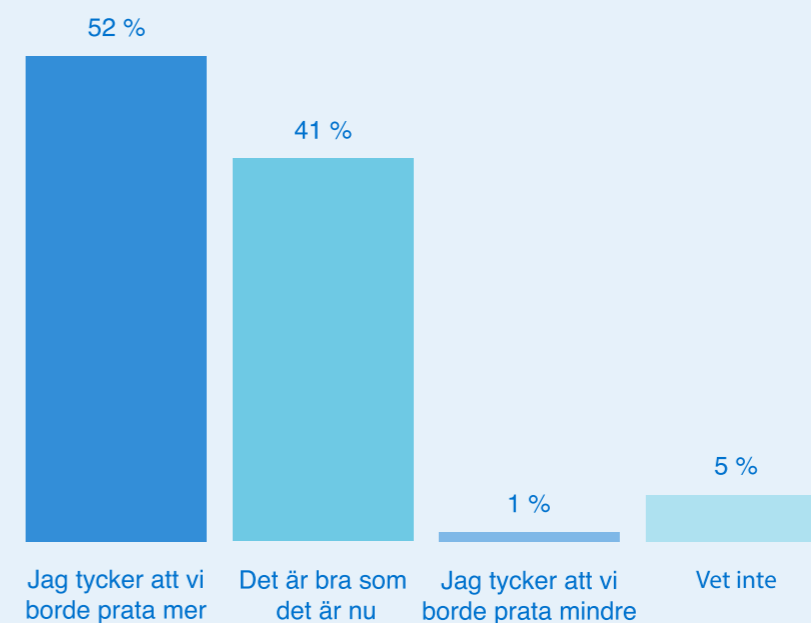
"I skolan har vi pratat om mobbning på nätet och jag tyckte det kändes bra att prata om det. För då kan folk tänka om hur man beter sig på nätet så det kan bli en tryggare plats."
 – Flicka, 11 år.

FLICKOR UPPMANAS MER TILL FÖRSIKTIGHET ÄVEN I SKOLAN

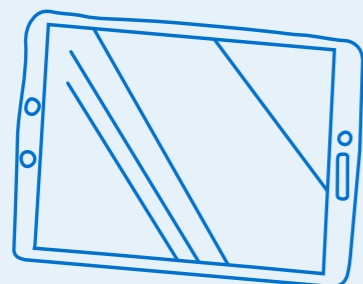
Vad har ni pratat om i skolan som rör trygghet på nätet?

EN MAJORITET VILL PRATA MER OM TRYGGHET PÅ NÄTET I SKOLAN

SLUTSATSER OCH REKOMMENDATIONER

Trots att de flesta barn i vår undersökning upplever nätet som en naturlig och positiv del av sin vardag finns det saker som både barn och vuxna behöver vara medvetna om och arbeta med. Här har vi samlat några slutsatser och rekommendationer från vår undersökning:

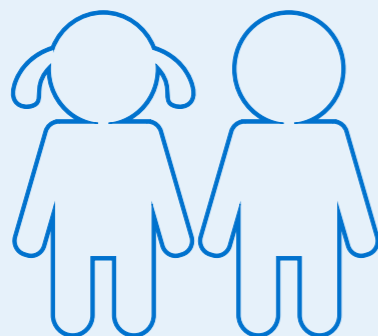

ANPASSA INSATSER EFTER ÅLDER OCH KÖN

Det behövs mer åtgärder för att minska den digitala klyftan som skapas av att barn upplever och får tillgång till nätet på så olika villkor. Det är viktigt att i alla insatser utgå från att barns upplevelser av den digitala världen ser olika ut och säkerställa att åtgärder anpassas till målgruppen och inte bidrar till diskriminering.

TA NÄTKRÄNKNINGAR PÅ ALLVAR

Det är viktigt att alla, barn som vuxna, tar kränkningar på nätet på lika stort allvar som om det sker fysiskt. Detta eftersom de upplevs lika av barnen själva. Enligt vår undersökning sker de flesta kränkningar på nätet av en jämnårig. Det är därför viktigt att prioritera insatser mot mobbning, trakasserier och kränkningar mellan barn som sker på nätet precis som IRL.

LÅT BARNEN VARA MED OCH SÄTTA AGENDAN

Utgå från barns egna önskemål när nätet ska diskuteras. Barn har hög kunskap om vad man får göra och inte, och är viktiga aktörer i arbetet med att identifiera problem och hitta lösningar. Barns egna erfarenheter kan bidra till ett tryggare liv på nätet!

GLÖM INTE JÄMSTÄLLDHETEN

Flickor och pojkar blir idag inte bemötta på samma sätt i samtal om trygghet på nätet. I samtal med flickor läggs mer fokus på risker och beteenden som bör undvikas. Det kan därför behövas mer insatser och vägledning till vårdnadshavare för hur man genomför mer jämställda samtal om nätet med sina barn i hemmet. Frågor om risker och utsatthet på nätet är inte bara en fråga eller ett ansvar för flickor att hantera. Det är också viktigt att prata med pojkar om hur de behandlar flickor online.

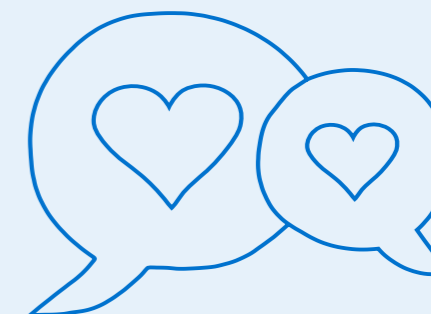

BARN MÅSTE KUNNA FÅ UPPRÄTTELSE NÄR DERAS RÄTTIGHETER KRÄNKTS

Barn har rätt att få upprättelse när deras rättigheter kränks på nätet. Det räcker inte att det finns en juridisk möjlighet att anmäla brott på nätet till olika instanser – det krävs även ett aktivt arbete så att barn känner sig trygga att, tillsammans med närvarande vuxna, göra det. Enligt vår undersökning väljer dock bara hälften av alla barn att berätta för någon vuxen när en kränkning sker. Det behövs mer kunskap om varför barn inte berättar för någon vuxen om vad de utsätts för på nätet.

PRATA OM DET POSITIVA MED NÄTET

Nätet är en viktig arena för att främja barns tillgång till information, yttrandefrihet, kultur, fritid och lek. Barn själva upplever dock att få samtal med vuxna, vare sig hemma eller i skolan, berör det positiva med nätet. Mycket fokus ligger i stället på regler och risker. En viktig pusselbit i ett barnrättsanpassat arbete framåt är att även föra samtal om de positiva delarna av barns vardag på nätet. Här kan det behövas mer stöd till vårdnadshavare om hur dessa samtal kan föras.

OM RAPPORTEN

Den här rapporten är framtagen i samarbete mellan Plan International Sverige och Telenor Sverige som sedan 2023 har ett samarbete med målet att öka barns och ungas trygghet på nätet. Partnerskapet fokuserar på initiativ som ökar medvetenhet och stärker barns och ungas digitala färdigheter. Där ingår ett nytt skolmaterial, kunskapshöjande insatser mot föräldrar och andra viktiga vuxna samt initiativet Nätprat, som syftar till att främja samtal om nätet.

PLAN INTERNATIONAL

Plan International är en av världens största barnrättsorganisationer med verksamhet i över 80 länder. Eftersom världen inte är jämställd har de ett särskilt fokus på flickor. Plan International arbetar tillsammans med barn, deras föräldrar, lärare och politiska ledare. På så sätt skapas långsiktig förändring för såväl individer som hela samhällen. Plan International är partipolitiskt och religiöst oberoende och allt arbete utgår från FN:s barnkonvention. De arbetar både i Sverige och globalt med att stötta och utbilda såväl barn som vuxna för att det ska vara tryggt på nätet.

TELENOR SVERIGE

Telenorkoncernen är en av världens största mobiloperatörer med 158 miljoner kunder. I Sverige har Telenor ett mobilnät som täcker 99,9 procent av Sveriges befolkning. Ett av Telenors mål inom social hållbarhet är att öka barns trygghet online och med sitt initiativ Nätprat vill Telenor skapa bättre förutsättningar för barn och vuxna att prata med varandra om vad som händer på nätet. Nätprat erbjuder stöd genom guider och verktyg så att fler barn kan ta del av alla möjligheter på nätet och samtidigt känna sig trygga.

Texter i den här rapporten har tagits fram med stöd av människorättsjuristen Hanna Gerdes. Hanna är folkbildare och grundare av Hanna and Goliath Law & Education. Tidigare har hon arbetat som jurist och utbildningsansvarig på Byrån mot Diskriminering och på Fonden för mänskliga rättigheter, samt som sakkunnig på Statsrådsberedningen och hos Diskrimineringsombudsmannen. Hon har dessutom skrivit flera böcker och rapporter om mänskliga rättigheter, diskriminering och barnrätt. Hanna har även suttit med i juryn för Plan International Sveriges Flickapris 2022 och 2023.

BARNES

TRYGGHET PÅ NÄTET

